

La Guerra Civil i el trencament de la política educativa republicana

En aquest número de la revista dediquem el monogràfic a recollir les aportacions presentades al seminari que, amb el nom de *La Guerra Civil i el trencament de la política educativa republicana*, va tenir lloc a Palma, a final de 2006, en el marc del cicle de seminaris que, en aquell any, va organitzar la Societat d'Història de l'Educació sobre el tema general de la Segona República i educació. Aquest monogràfic és, doncs, la continuació del que es va publicar al darrer número de la revista que recollia els estudis més pròpiament centrats en l'educació republicana en el període bèl·lic. Els estudis inclosos en aquest apartat: el de Juan Manuel Fernández Soria, *Conseqüències de la Guerra Civil: la depuració i l'exili interior del Magisteri*, el de Salomó Marquès Sureda, *Sobre l'exili del magisteri republicà (1936-39). Reflexions i suggeriments* i el de Bernat Sureda, *L'educació a Mallorca a l'època de la Guerra Civil: els canvis a la cultura escolar*, ajuden a comprendre la magnitud i l'abast d'aquest trencament de la política educativa de la Segona República. Un trencament que volia acabar amb els models i els ideals educatius republicans per aconseguir el pas ràpid d'un règim democràtic a un règim dictatorial. L'actuació dels colpistes, des del primer moment als territoris ocupats i després a tot el territori de l'Estat acabada la guerra, es va dirigir a atemorir la població per evitar cap oposició. Especialment dura va ser la repressió contra els educadors un col·lectiu que, en general, s'havia compromès amb els ideals cívics i educatius de la república. La repressió generalitzada del magisteri i la de tots els professionals de l'ense-

nyament va ser una de les primeres mesures dels nous governants. Es tractava de fer evident i d'una manera contundent la nova orientació ideològica i de deixar clar entre els educadors que l'escola s'havia de convertir en un instrument d'adoctrinament al servei del canvi de règim. A l'article de Juan Manuel Fernández Soria, s'analitzen les conseqüències que aquesta repressió contra els docents va tenir en els qui quedaren a l'interior. El concepte d'exili interior, en contraposició al que es va produir amb la fugida massiva d'intel·lectuals i professionals de l'ensenyament cap a altres països, inclou totes aquelles situacions personals que foren viscudes com un trencament traumàtic amb la situació professional anterior entre les quals l'autor inclou: la presó, l'autoexili preventiu, l'exili professional que comportà la realització de treballs impropis a la preparació professional del magisteri, el desànim pedagògic, el trasllat forçós de destinació professional, que suposà la marginació a la mateixa escola, l'assetjament professional i el bandejament de l'ideal professional.

A l'article de Salomó Marquès Sureda s'ofereix una visió general sobre l'exili del magisteri republicà, especialment el que es va produir a Catalunya. Un exili que comportà situacions personals molt diverses des del punt de vista polític, social i professional i que dona lloc a trajectòries molt diverses pel que fa a l'aportació cultural i pedagògica que aquests exiliats tingueren. L'article també analitza els reptes que planteja la investigació d'aquestes experiències vitals que, en molts de casos, coneixem a partir de memòries personals oral o escrites.

Per últim, l'article de Bernat Sureda analitza les transformacions que a Mallorca, on els colpistes contra la República triomfen des del primer moment, s'introdueixen en la cultura escolar. La celeritat i contundència dels canvis que imposen els nous governants demostren que es vol acabar, ràpidament, amb un model educatiu que ells identifiquen amb la República per posar l'escola al servei dels valors totalitaris, bel·licistes i del catolicisme més reaccionari que defensen. Sense vacil·lacions i d'una manera sistemàtica volgueren transformar tot l'univers simbòlic, el mètodes, l'organització de l'escola i la relació d'aquesta amb la realitat cultural i social.

La història de l'educació s'ha interessat pels fenòmens de canvi educatiu. En una societat democràtica aquests canvis són complexos i topen amb resistències i inèrcies que els dificulten. En el moment i circumstància històrica que s'estudia en aquests articles, la violència simbòlica i física que es va fer servir va deixar molt poc espai i marge a aquestes resistències. La implantació del règim dictatorial, que va acabar amb la Segona República, no tan sols va acabar amb els seus ideals educatius i els seus intents de modernitzar l'educa-

ció i de fer-ne un instrument de compensació de les desigualtats socials, sinó que va tallar de cop tot el procés de renovació de la vida cultural i educativa que s'havia iniciat amb la crisi de final de segle i amb la influència de les idees del moviment de l'Escola Nova. L'ús de noves fonts, com els testimonis personals, ens ajuda a entendre l'abast d'aquest canvi i la seva dimensió psicològica, a comprendre com els subjectes que visqueren aquella època varen percebre la violència i hagueren d'assumir, de bon grat o per la força, els nous valors o emprendre el camí de l'exili. Malgrat tot la investigació històrica haurà d'aprofundir en la seva anàlisi per comprendre com, per sota d'una capa d'unanimitats i de submissió, també es donaren indicis de resistència i de manteniment de la coherència personal que serviren per mantenir un fil de continuïtat que, dècades després, va permetre la recuperació d'una tradició renovadora tràgicament i violentament trencada.

Bernat Sureda Garcia